

Kulturspor i vådområder

Konflikter og samspil
mellem natur og kultur

Anna Bodil Hald
www.natlan.dk

Naturen

Ådale med ferskvand

Kyst vådområder med saltvand

Naturen

Ådale med ferskvand

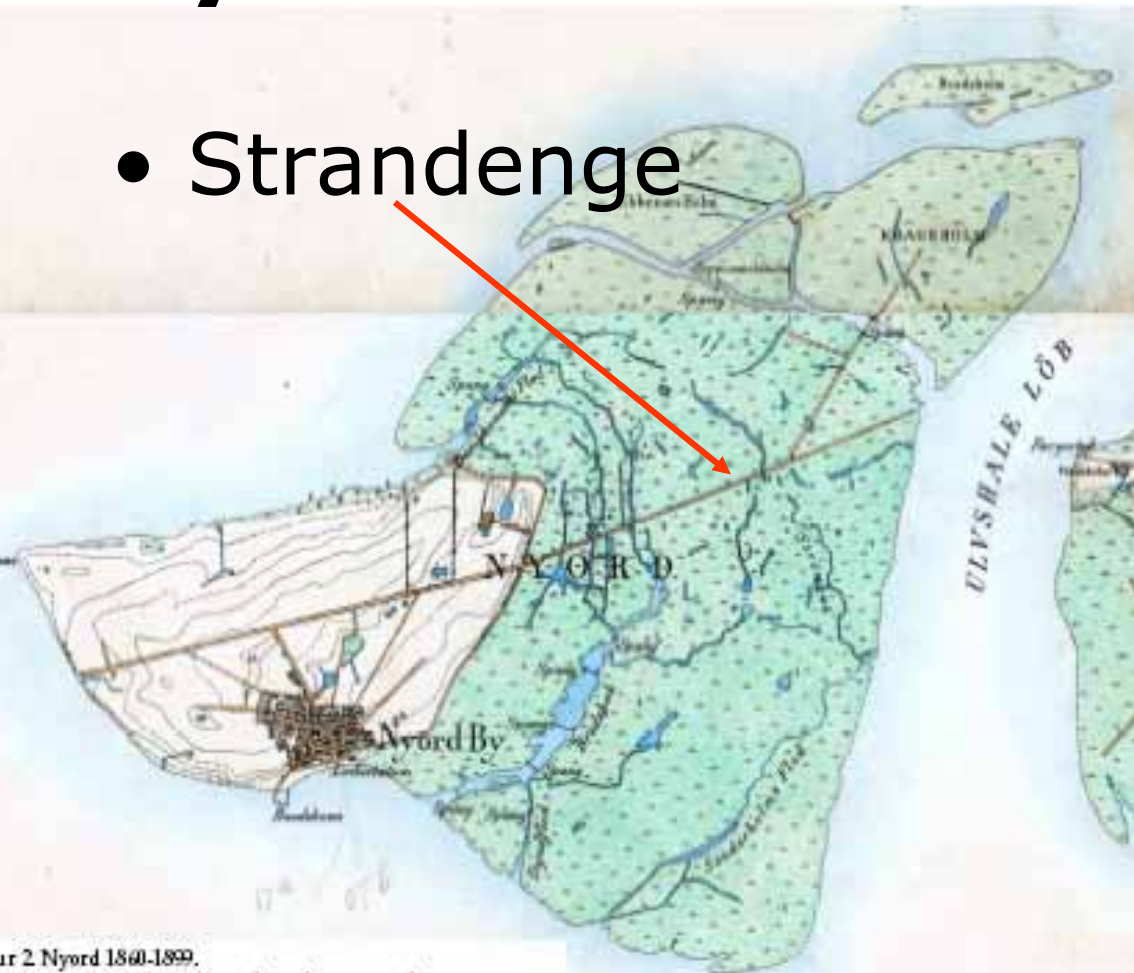
- Højmoser
- Væld, kær og vandløb
- Delta
- Lavvandede fjorde

Naturen

Kyst vådområder med saltvand

- Strandenge

Naturen

Naturkræfternes dynamik

Vilde græssere

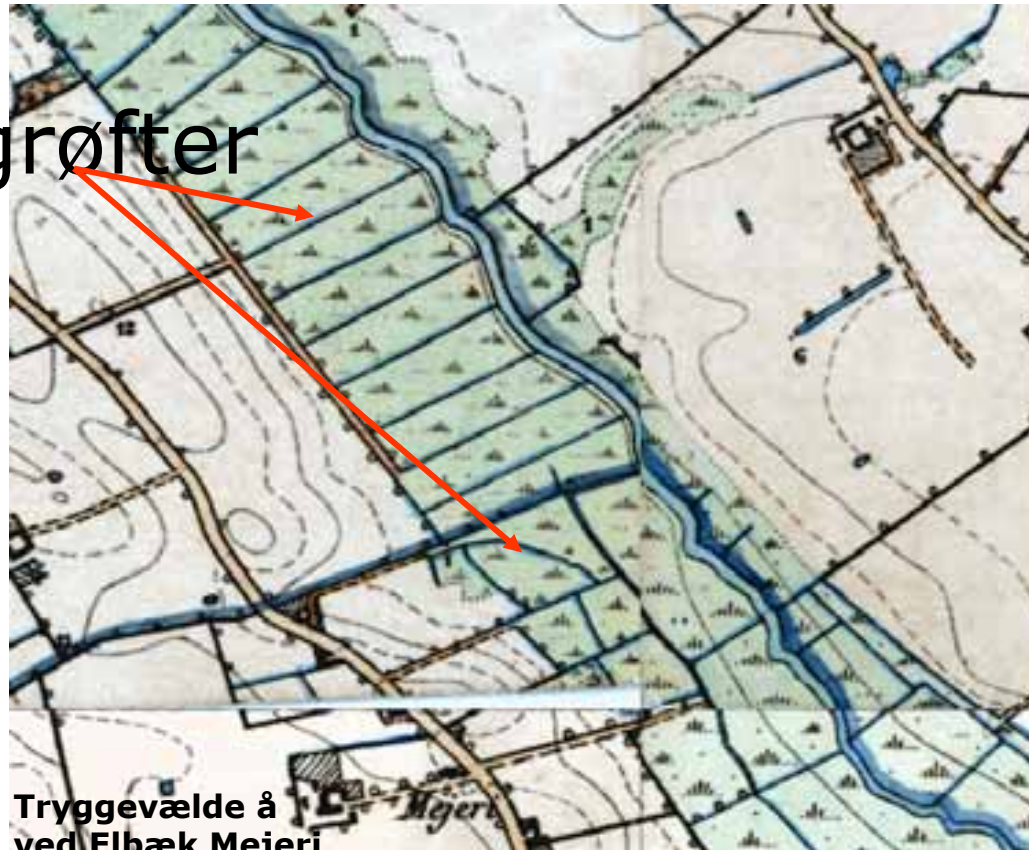
Urokser i Vildmosen

Heck-kvæg

Kulturindgreb

Fysisk mindre omfang

- Tørvegravning 1-2 m²
- Overfladiske grøfter
- Høslæt
- Engvanding

Kulturindgreb

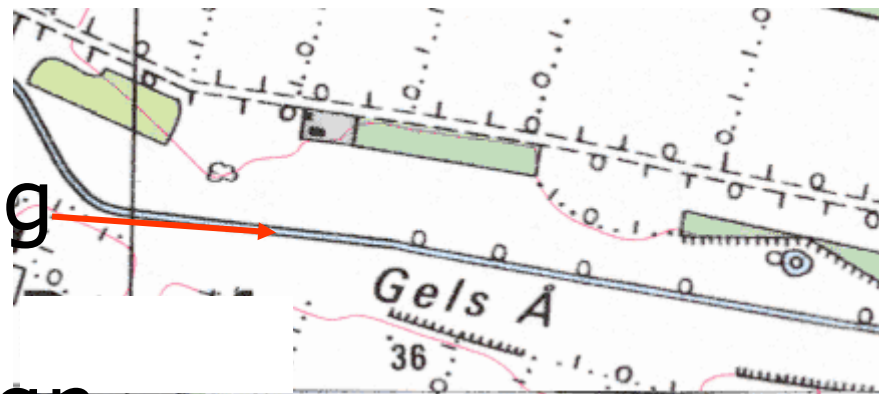
Fysisk grove indgreb

- Store tørvegrave

- Dybde dræning

- Vandløbsudretning

- Udskiftning/el-hegn

- Inddæmning/tørlægning

Kulturindgreb

Total ødelæggende indgreb

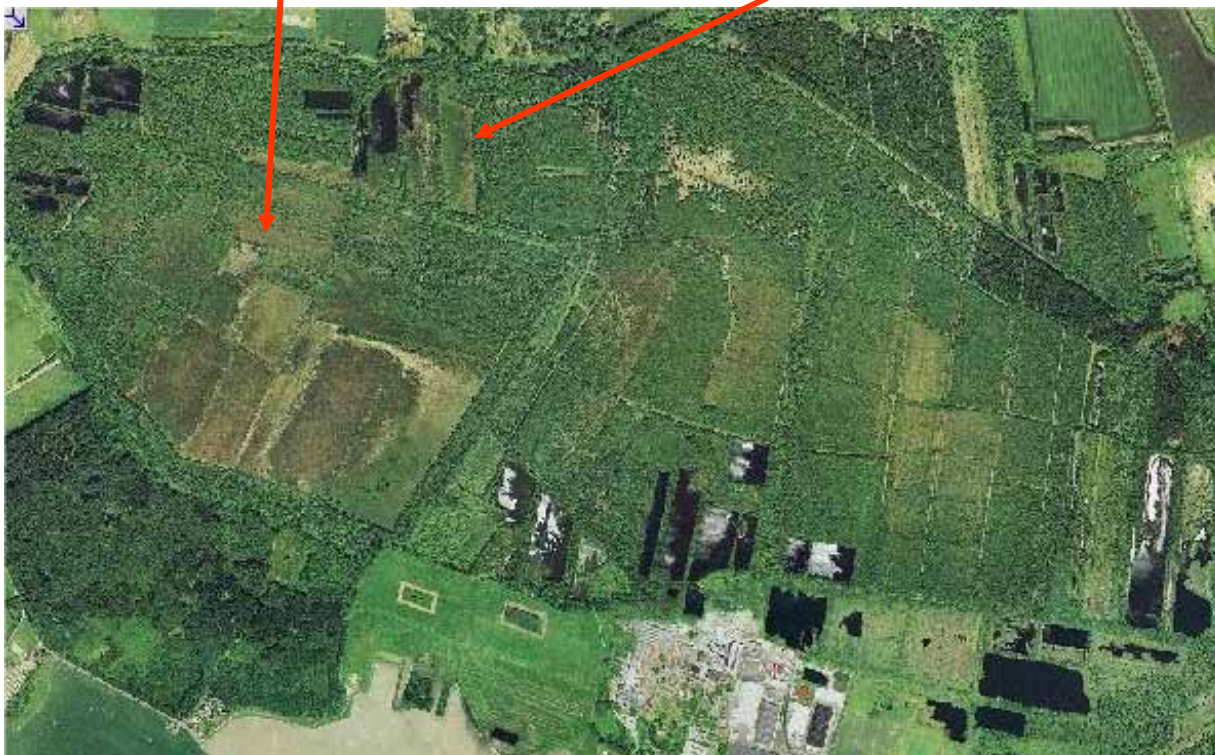
- Opdyrkning med plov
- Gødskning
- Udsåning af kulturarter inkl. kløver

Højmose

Tørvegravning

- Ny natur:
Hængesæk, ekstremrigkær

2002

Højmose

Tørvegravning

- Ny natur:
Hængesæk, ekstremrigkær

Klimaks naturtypen højmose

vs.

Retablere succession og kulturhistorie

Højmose

Smørmosen/Herlev Dybe tørvegrave

- Ny natur:
Åbent vand ± tagrørstilgroning

Højmosen

Smørmosen/Herlev

Dybe tørvegrave

- Ny natur:
Åbent vand ± tagrørstilgroning

896-1899

ca. 1999

Højmose

Smørmosen/Herlev Dybe tørvegrave

- Ny natur:
Åbent vand ± tagrørstilgroning

Retablere kulturhistorisk vandflade

vs.

Retablere ringkanal med vand

Ferske enge

- Overfladisk grøftning
- Grøfter uddybet
- Grøfter forsømt
- VMPII-eng: Hæve vandstand

Ferske enge

Overfladisk grøftning (**gamle enge**)

- Eng græstørv
- Engvegetation
- Vinteroversvømmelser

VMPII-enge på lavbund (**nye enge**)

- Sommeroversvømmelse
- Næringstilførsel
- Svovlbrinte
- Dynd
- Sumpvegetation

Ferske enge

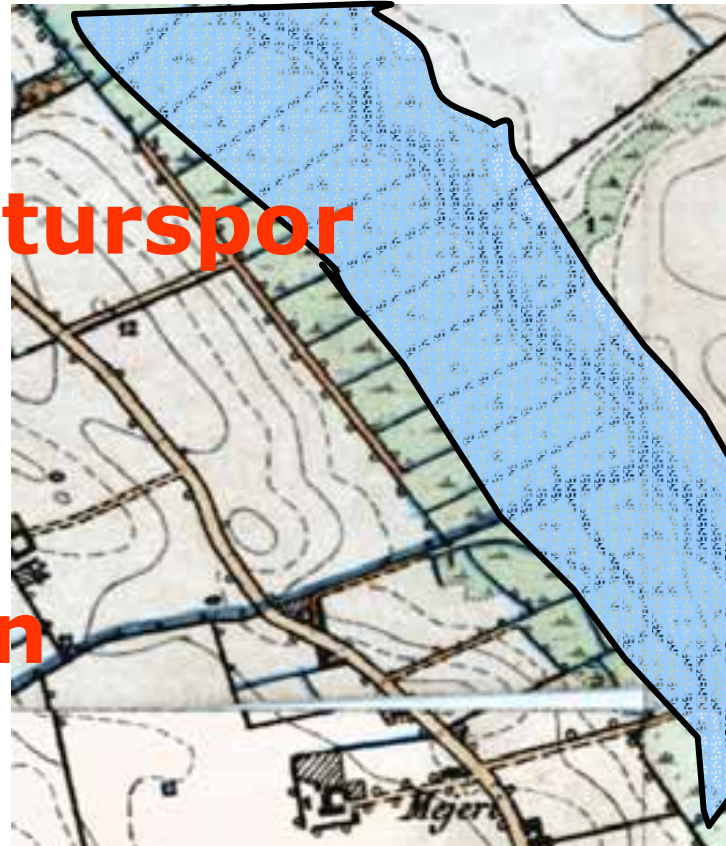
Overfladisk grøftning (**gamle enge**)

VMPII-enge på lavbund (**nye enge**)

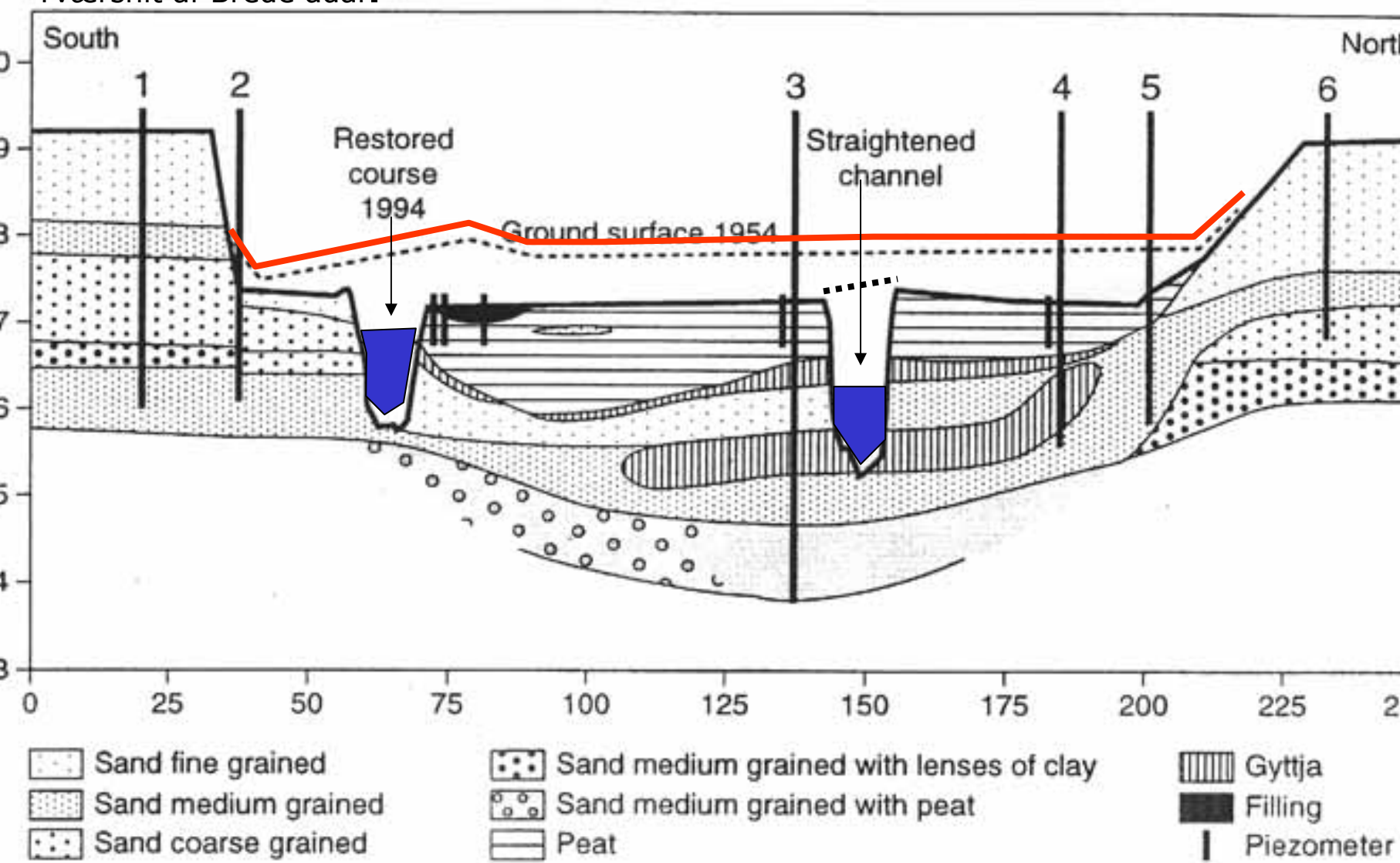
Gamle enge med kulturspor

vs.

Iltfri sumpvegetation

Ferske enge

Rent vandmiljø, alsidig engnatur og kulturhistorie

Gødnings- og pløjefri drift på engene:

- Permanent afgræsning
- Slæt (fjerner næringsstoffer)
- Kalium i sedimenter

Ferske enge

Rent vandmiljø, alsidig engnatur og kulturhistorie

Gødnings- og pløjefri drift på engene:

- Permanent afgræsning
- Slæt (fjerner næringsstoffer)
- Kalium i sedimenter

Kulturhistorie: 'Eng er agers moder'

Gelså

1340 m lige -> 1850 m snoet vandløb

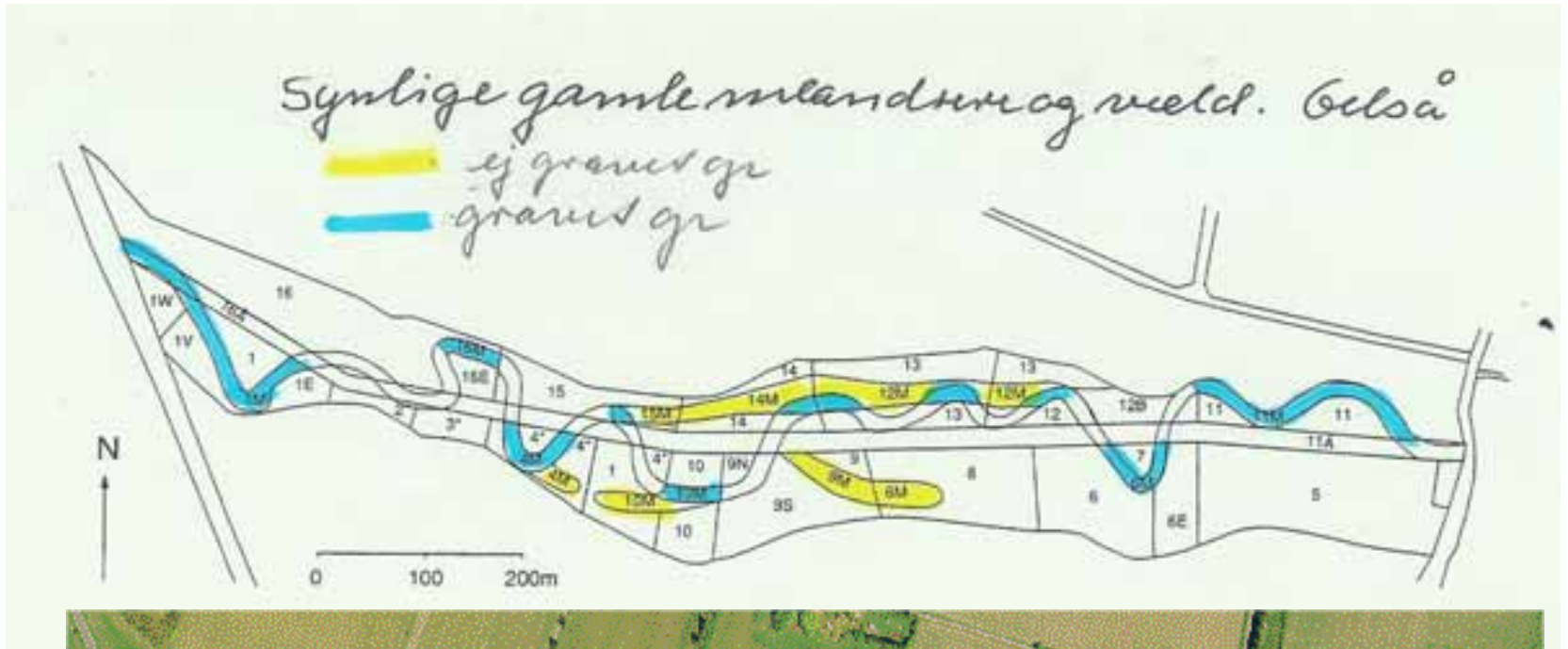
901-1925

999 efter genslyngning

Gelså

1340 m lige -> 1850 m snoet vandløb

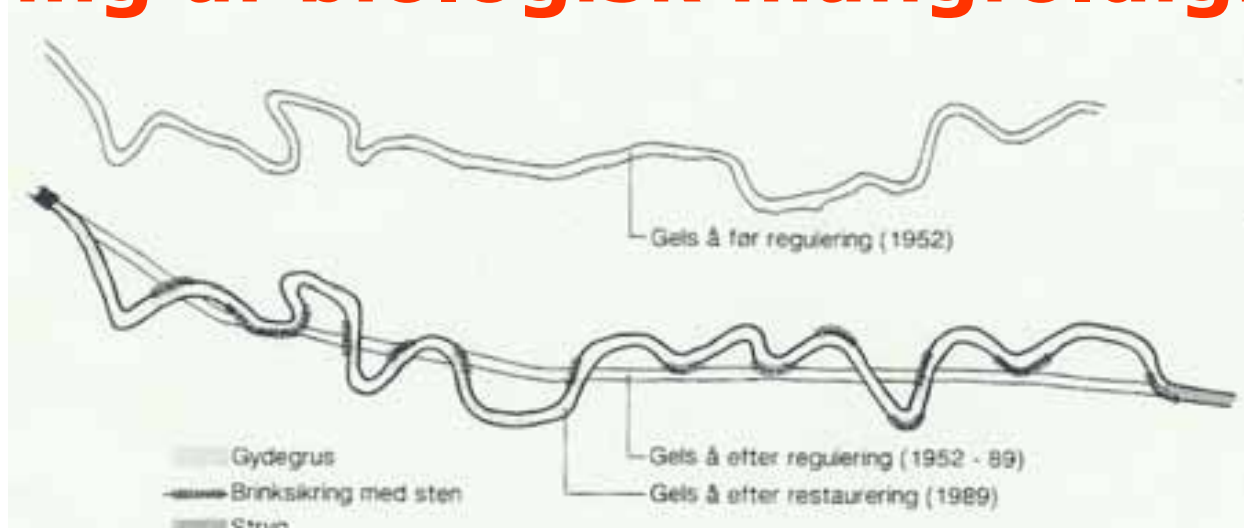

Gelså

1340 m lige vandløb ->
1850 m snoet vandløb

**'Oprindelig forløb' ifølge gamle kort
vs.
Sikring af biologisk mangfoldighed**

Gelså

1340 m lige vandløb ->
1850 m snoet vandløb

**'Oprindelig forløb' ifølge gamle kort
vs.**

Sikring af biologisk mangfoldighed

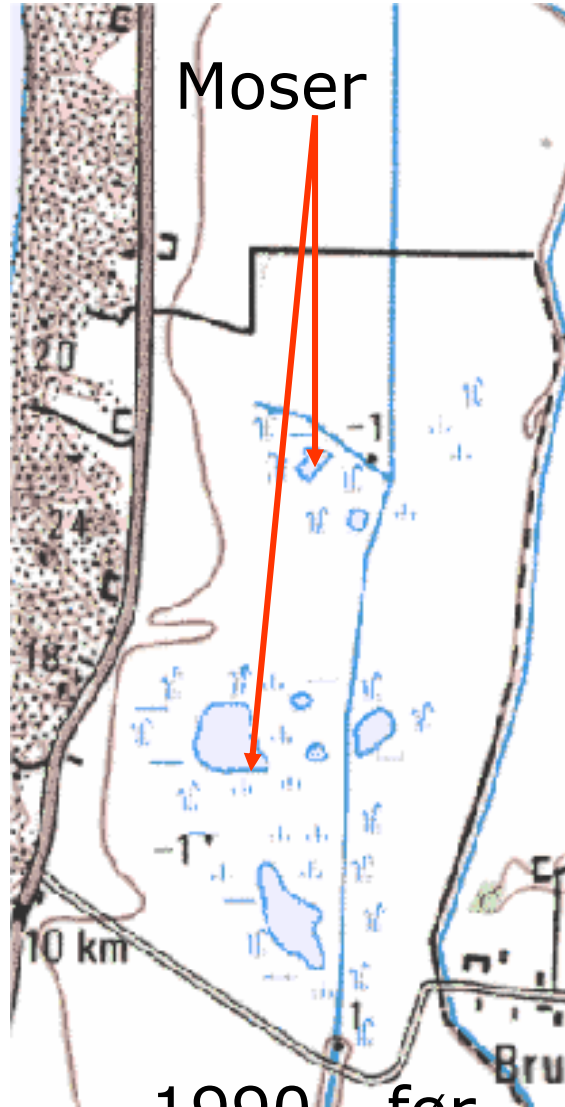
Fri dynamik fremover ?

Driftsmæssig fællesskabsløsning ?

Vest Stadil Fjord

1900-1920

1990 - før

1999 - efter projek

Vest Stadil Fjord

Projekt synlighed straks

vs.

Naturens langsommelighed

1990 - før

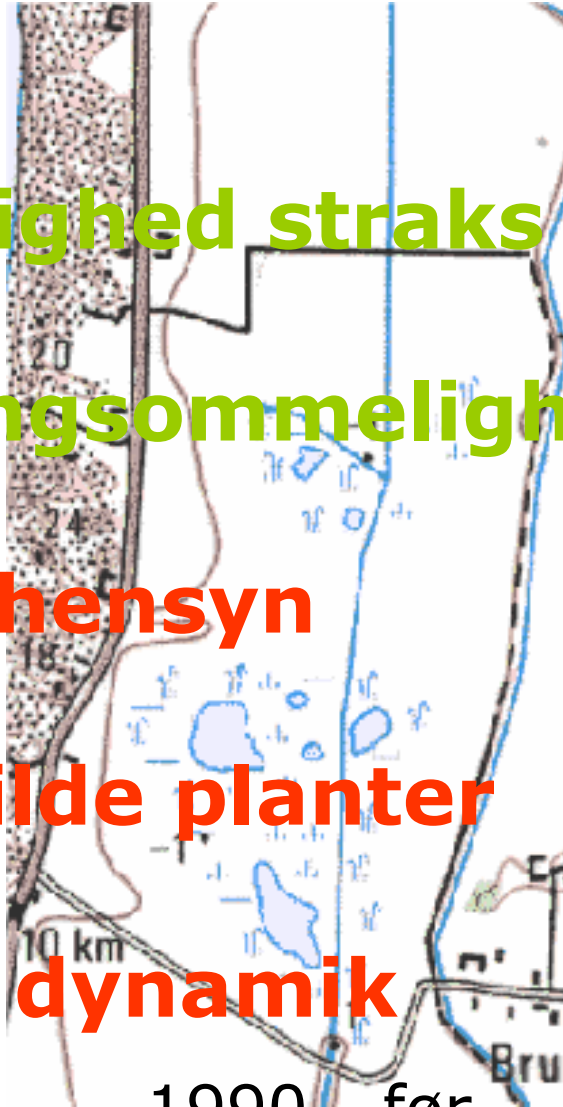

1999 - efter projekt

Vest Stadil Fjord

**Projekt synlighed straks
vs.
Naturens langsommelighed**

**Produktionshensyn
vs.
Hensyn til vilde planter
og
Hydrologisk dynamik**

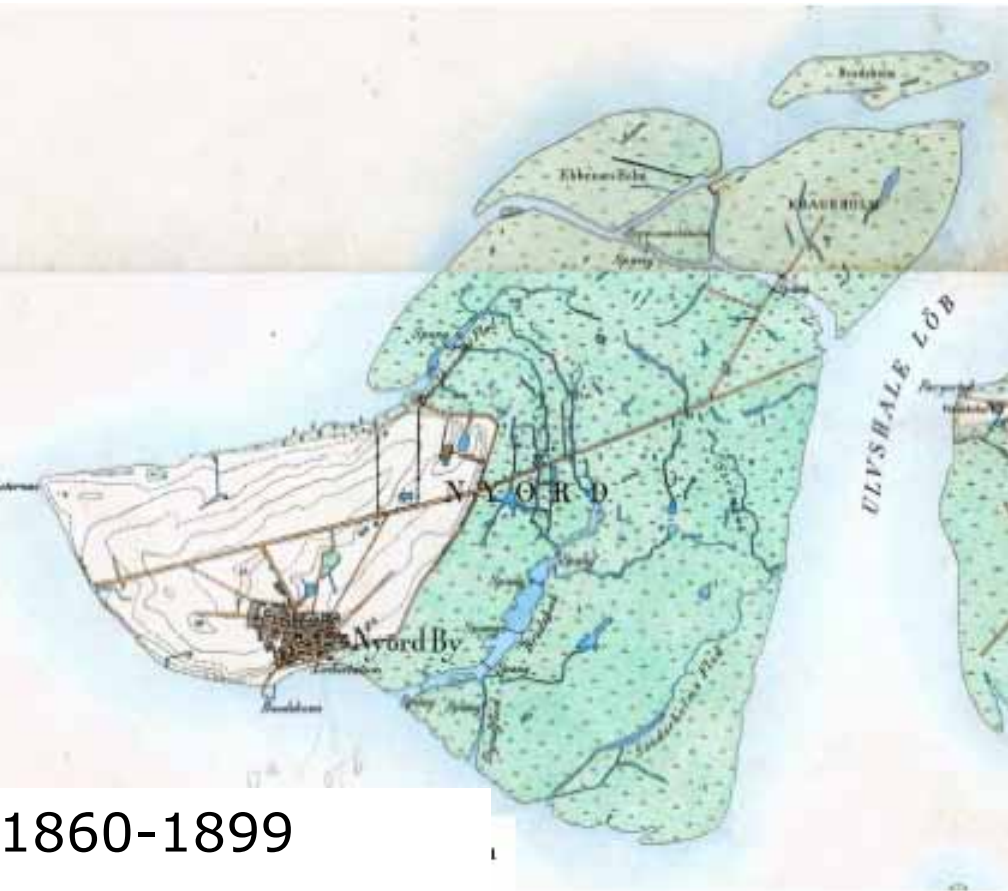

1990 - før

1999 - efter projekt

Nyord Enge

Nyord Enge

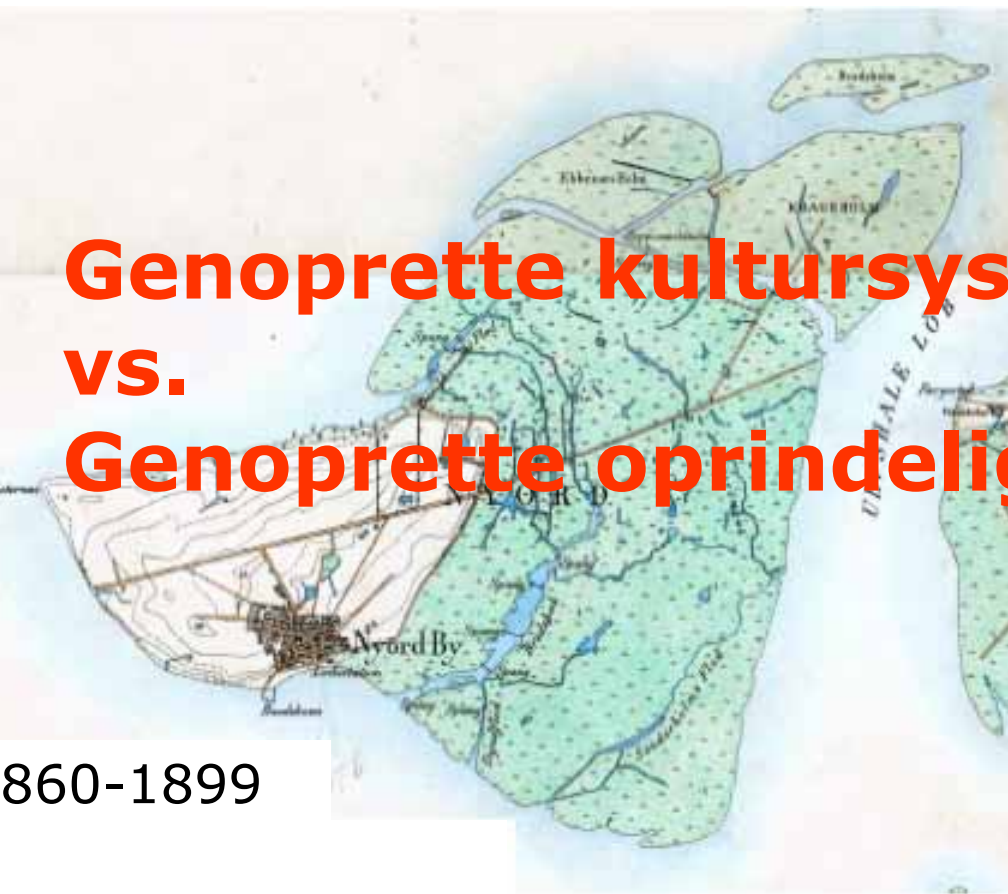
Soløje-Alant

Nyord Enge

Kultursystemet vedligeholdes ikke længere

Naturen fungerer mindre godt

**Genoprette kultursystemet
vs.
Genoprette oprindelig dynamik**

Konklusion

Gamle kort og luftfotos

- **Vigtigt grundlag for naturforvaltning**
- **Naturens dynamik !**